

Oponentský posudek

Lucie Navrátilová: *Počátky a konce Petera Jacksona (2017)*
Bakalářská práce. Praha: Katedra stříhové skladby FAMU

Bakalářská práce Lucie Navrátilové imponuje v několika ohledech. Autorka, která provádí analýzu režijních počínů novozélandského filmaře Petera Jacksona, přistupuje k předmětu svého zájmu sympaticky konfrontačně: nepokrytě favorizuje ranou fázi režisérovy tvorby oproti jeho pozdějším velkorozpočtovým, mnohdy kriticky oceňovaným a divácky vesměs hojně navštěvovaným titulům nultých a desátých let. Třebaže lze pod povrchem vyčíst očekávatelný respekt k tvorbě Petera Jacksona, z textu nevystupuje všudypřítomná obhajoba, autorka uspokojivě tlumí přepjaté nadšení, a dokonce zvládá konkrétní filmy jízlivě glosovat, což opakovaně schytává především *King Kong* (2005). Na práci si dále cením rámcové systematičnosti, citu pro drobné perličky (zařazení výmluvných citátů coby motto každé kapitoly), schopnost najít a uplatnit vcelku rozmanitou paletu odkazovaných zdrojů. Abych ovšem nezůstal dlužen úloze oponenta, nakupím několik vyhlédnutých připomínek a výtek.

Úvod práce inzeruje úmysl zkoumat, zda si Peter Jackson udržel pomyslnou tvůrčí hravost a „je schopný ji vkládat i do filmů zatížených milionovými rozpočty a zodpovědností vůči producentům a divákům. Tato bakalářská práce shrnuje důsledky těchto vlivů, promítajících se nejen na kvalitě jeho filmů, ale i ve formálních postupech“ (s. 1), čili „najít důvod a způsob, jakým se vysoký rozpočet a vliv studií odrazil v jeho tvorbě“ (s. 43). Autorka dochází k závěru, že „Jackson se nezměnil, změnily se pouze [technologické] možnosti, které s dětskou nadšeností zkoumá (...) kvůli neomezenému rozpočtu nemá hranice, které by ho usměrňovaly, tak jako v *Bad Taste* nebo v *Pánovi prstenů*“ (s. 44). Zde se zastavme.

Formulace naznačují krom jiného výzkum produkčních podmínek vzniku jednotlivých filmů, mluví přímo o zátěži a zodpovědnosti. Argumentace textu zvažuje a postupně rozvíjí především hranice technologické a rozpočtové, méně detailně již akcentuje hledisko vlivu či dohledu jednotlivých studií s částečnou výjimkou trilogie *Pána Prstenů* (2001–2003). Konkrétně zodpovědnost vůči producentům a divákům zůstává v textu na mnoha místech zastřena. Ke každému projektu mne napadá řetěz otázek: jestliže například *Přízraky* (1996)

vznikly v produkci Roberta Zemeckise (s. 7), projevilo se to viditelně na stylu, tématu nebo ratingu výsledného filmu? Jak ovlivnila Petera Jacksona skutečnost, že při vzniku prvního dílu *Pána prstenů* diskutovali všemožné fanouškovské komunity velmi neodbytně obsazení či věrnost chystaného filmu původní předloze (v práci neuvedeno)? Nebo z jiného konce: ke vzniku snímku *Bad Taste – Vesmírní kanibalové* přispěla finanční podpora New Zealand Film Commission (s. 5). Měla k tomu komise specifické pohnutky – možná vyhlídka uvedení v Cannes – nebo pravidelně podporovala i výstředně vyhlížející projekty pětadvacetiletých nadšenců? Pokud platí druhé, smekám před komisí svůj liberální klobouk. Řečeno lapidárně, patřičný výzkum produkční historie bývá tuze náročný a ideálně obnáší komplexní dohledávání různých pramenů, včetně těch běžně nepřístupných. Autorka na produkční terén našlapuje nesměle a zanechává četné otazníky. Žádný div, zevrubně proniknout do produkční historie jakéhokoli amerického filmu Petera Jacksona by bylo nad síly (nejen) bakalářské práce a mimoto spadalo pod pařáty jiné katedry. Zamýšlím proto samozřejmě hodnotit práci výhradně v rovině analytické – styl Jacksonových filmů při zohlednění různých výší rozpočtů –, která autorku zajímá primárně. Dlouhým odbočením však upozorňuji na problematický a zjednodušený pokus o sledování ostatních vlivů (studií, komisí, fanoušků). Obráťme list.

Klíčová, analytická část vyniká obeznameností s líčenými výrazovými prostředky a dokládá schopnost sestavit sevřený výklad s logickou strukturou, což platí zejména pro znamenitou část „Latexové masky versus digitální efekty“ (s. 30–37). Autorka sleduje funkce složek stylu, v menší míře pak narativních postupů. Její analýza se opírá o poměrně disparátní zdroje: často promlouvá Jackson z publikované monografie či rozhovorů, občas text uplatní interview s herci či jinými členy štábu, objevně zkoumá předlohu filmu *Pevné pouto* (2009) a sympaticky zazní rovněž staříčkový hlas Jana Kučery a jeho monografie z poloviny čtyřicátých let. Zatímco u částí věnovaných stylu působí namíchání použité literatury ještě vcelku adekvátně, zdroje pro narativní kapitulu pět („Jackson jako vypravěč“, s. 16–19) vyznívají bezradněji a výklad skromněji. Připadá mi, že stylistická kapitola srší oprávněnou sebejistotou krom jiného na základě praxe a zkušeností autorky, která bezpečně ovládá terminologii technologických aspektů. U analýzy vyprávění v přehledu citelně schází seriózní publikace či studie, jež by autorku vybavila některými pojmy k prohloubení jejích argumentů. Přitom aplikace konceptů či termínů jí problémy skutečně nečiní, jak dokládá předchozí (částečně narativní) kapitola „Dobrý začátek filmu“ (s. 10–15): na jejím počátku si hravě osvojí pojem *prolog* a nachází jeho varianty v jednotlivých snímcích. Čtvrtá kapitola končí shrnutím, kdežto pátá jej postrádá a postřehy působí nahodile, byť některé inspirují: například zmínka o

absenci záporné postavy v *King Kongovi* (s. 18). Jelikož lze u autorky rozpoznat nadání k analytickému myšlení, doporučil bych v případných pozdějších pracích pročíst některou z publikací, které systematicky vymezují kategorie vyprávění a/nebo stylu ve filmu.

Pár vět k jednotlivostem a formální úpravě. Začal bych vážnějším, poté lehčím tónem zmínil drobnosti, a nakonec připojil poctivou porci hnidopišského skuhrání. Za závažný lapsus pokládám citační nedostatky a zmatek v poznámkách pod čarou. Kupříkladu zmíněná pasáž o New Zealand Film Commission zůstává zcela bez směřujícího zdroje, obdobně jsem postrádal link na pramen u výkladu trilogie *Pána prstenů* (s. 33) a příliš se mi nepozdává, když autorka o nenáviděném *King Kongovi* tvrdí, že „je kritizován za přemrštěné vizuální efekty, slabý příběh a charaktery bez duše“ (s. 2), aniž by uvedla jediného kritika. Co si vzpomínám, *King Kong* vyvolal v roce 2005 vzrušené a nejednoznačné reakce; část otrávil, některé uchvátil, jiné velikášstvím znivil... a pak po světě utržil více než půl miliardy dolarů, takže přinejmenším divácky netratil. U poznámek pod čarou občas schází stránkování, konkrétně u Rogera Odina (s. 1) a Karla Smrže (s. 4). Citace v uvozovkách o klasické melodramatické situaci (Jean-Claude Carrière, s. 17) sice v poznámce míří správně, leč původní znění v knize přeložené do češtiny se mírně odchyluje. Autorka totiž vynechala nadbytečná slova bez dodání závorek s třemi tečkami /(...)/ na vynechaná místa, což se, připouštím, může zdát drobnost, jenže autory umí podobné zásahy spolehlivě popudit.

Občasné překlepy a obtíže s interpunkcí do hodnocení spíše nezapouštím, práce je totiž dostatečně čtivá, srozumitelná a seriózně posazená. Mírnil bych však rezolutní formulace typu „Dospíval [Jackson] v období, kdy kinematografie upoutávala svými filmovými triky, na úkor příběhu i psychologie postav, kdy Hollywood nabízí zážitkové filmy, jako například první Star Wars film nebo série s Jamesem Bondem“ (s. 4) nebo „Poprvé v historii se natáčelo pokračování k filmu, který ještě nebyl v kinech“ (o trilogii *Pán prstenů*, s. 7). Bohužel sklou ke zjednodušeným úvahám bez poznámek pod čarou odbornému textu velmi škodí. K prvnímu výroku: mluvit v tomto smyslu o kinematografii jakožto celku pochopitelně nelze a Hollywood nabízel zážitkové filmy vždy, v tom vyniká už více než sto let. Ke druhému výroku: co třeba české filmy *Playgirls* (1995) a *Playgirls II* (1995) Víta Olmera?

Bakalářskou práci Lucie Navrátilové doporučuji k obhajobě. Při vyvážení sympatií k pojetí textu i zohlednění připomínek se před obhajobou kloním k hodnocení C.

Otázky k obhajobě

V jakém okamžiku podle Vás přestal být Peter Jackson amatérem, pokud jím vůbec kdy byl? Byly profesionálnější podmínky (tedy rozpočet) tím klíčovým?

Dokázal by se podle Vás Peter Jackson vrátit k natáčení nízkorozpočtových filmů? Vidíte částečnou analogii mezi jeho vzestupem a narůstajícími rozpočty režiséra Christophera Nolana?

Peter Jackson produkoval krom jiného snímek *District 9* (2009) Neila Blomkampa. Vidíte v něm nějaké – a případně jaké – aspekty jeho estetiky?

V Praze 10. září 2017

Mgr. Martin Mišúr

